

Decisiu per passar plana a la seva història urbana

El torrent de Vallparadís, parc central de Terrassa

Manuel Ribas i Piera

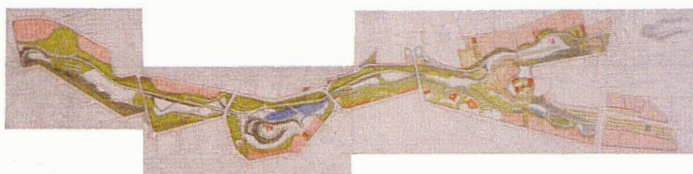
ARQUITECTE

“Un tresor amagat en el mateix cor de la ciutat”

El pla especial urbanístic d'ordenació del torrent de Vallparadís, a Terrassa, el va acabar de redactar l'arquitecte Manuel Ribas i Piera, autor d'aquest article, ara fa cinc anys, just quan vam publicar a *Espais* (núm. 8, novembre-desembre 1987) l'entrevista que llavors ens va concedir i que vàrem titular “La potencialitat d'un territori està en les seves polaritats”, tot recollint-ne només una del seguit de manifestacions tan interessants amb que va farcir la seva intervenció.

Cap a la fi d'aquella entrevista, tot parlant dels seus projectes professionals i fent esment a aquest parc central, objecte de la informació que ara ens ocupa, ens deia que “feia molts anys que em semblava que Terrassa tenia un tresor amagat en el mateix cor de la ciutat”. Aquest projecte esdevé ara decisiu en la història urbana de Terrassa.

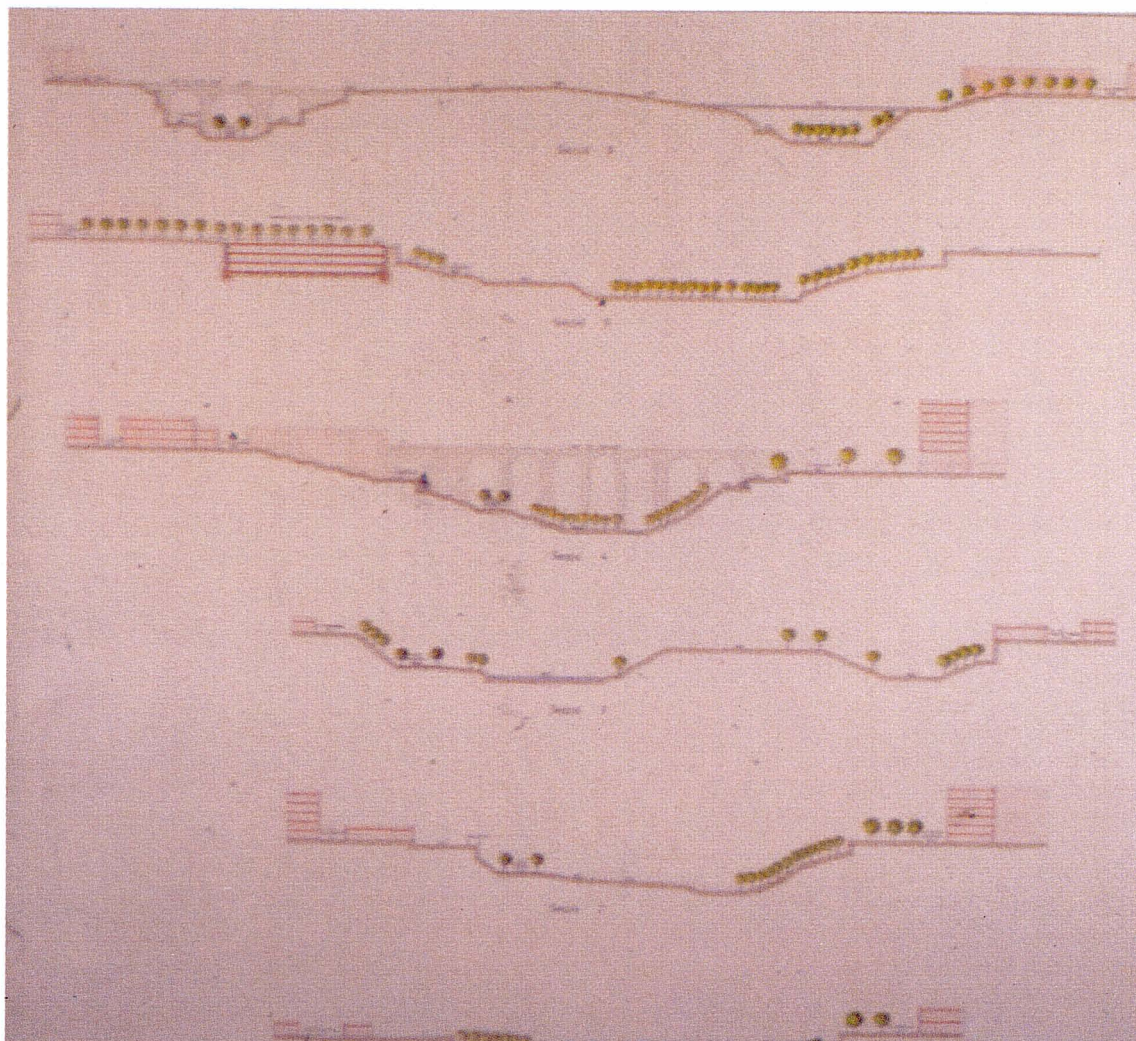
L'urbanista i paisatgista nord-americà Frederick Law Olmsted (1882-1903) és l'home a qui es deu la concepció i el pla urbanístic avui dia existent sobre l'illa de Manhattan. Olmsted, amatent a les doctrines higienistes que imperaven sobre l'urbanisme de final de segle XIX, tingué la imperdonable gosadia -als ulls dels nostres actuals “immobiliaris”- de deixar sense edificació 180 illes (aproximadament 3 x 1 km) o sia 300 ha de la part alta de l'esmentada illa (entre els carrers 59 i 110). Així pretenia i va aconseguir enclavar un tros de natura al bell mig de l'atapeïda quadrícula sobre la qual s'expandia aleshores Nova York. No era una compensació, com avui pot semblar, a les densitats elevades de la “Downtown” o del nucli de gratacels al voltant de la Cinquena Avinguda, per-

El Pla especial paisatgístic del Parc de Vallparadís a Terrassa.

La situació del Torrent de Vallparadís, en el cor de la Terrassa actual.

Seccions del Torrent de Vallparadís.

què ell encara imaginava una ciutat extensa però horitzontal, com corresponia al sentiment i als mètodes constructius de la seva època.

Avui, els potents sistemes de transport urbà de Nova York han fet que al cap de gairebé dos segles, el Central Park sigui realment un pulmó, un centre d'esbarjo i un refugi de la natura obert a tots aquells que ho volen. Una vegada més, com diria un urbanista, hom ha pogut fruir plenament dels valors de centralitat quan llur accessibilitat ha estat assegurada.

D'espai residual a recurs urbà estratègic

El nucli de Terrassa, històricament, estava separat del de St. Pere de Terrassa pel torrent de Vallparadís

en el seu curs superior. El pont romànic, la creu de terme i el carrer de St. Pere són els magnífics residus del camí que enllaçava els dos nuclis. El torrent, amb el fons de més de 15 metres de profunditat, era un espai residual, un accident natural, vist però oblidat pel que fa als projectes urbans.

L'arquitecte Manuel Baldrich, en el Pla general urbanístic de Terrassa de l'any 1949 (el primer de la història ciutadana), va ser qui entusiàsticament va fer ressaltar les potencialitats amagades i feliçment intactes del torrent. Difícilment, deia, hom podrà trobar a Catalunya un recurs urbà —és a dir, un espai disponible— tan estratègicament situat com el de Vallparadís respecte de Terrassa.

La mentalitat d'aquell temps, quan la viabilitat rodada no havia encara mostrat la cara amenaçadora i antiurbana que avui tots coneixem, va fer que Baldrich parlés d'una via-parc per antonomàsia, tot al llarg dels dos quilòmetres i mig del torrent. Tot i l'època en què es trobava, Baldrich no va proposar, com hauria pogut fer-ho en virtut d'una funcionalitat estricta i racional, cap autopista urbana ni cap expressway, ni tampoc cap immens dipòsit de vehicles en forma d'aparcament subterrani. Baldrich va proposar una via-parc, concepte totalment inèdit a Catalunya aleshores. L'any 1992 ens ha descobert la via-parc al nord del túnel de la Rovira i la formada per les calçades laterals de la ronda del litoral vorejant el parc de Mar, al Poblenou de Barcelona.

Recordo encara que per a Baldrich hi havia una altra via-parc absolutament necessària, aquesta a Barcelona, aleshores encara molt possible i avui frustrada. Era la via que discorre al llarg del tram superior de l'avinguda de l'Hospital Militar, des de sota del pont de Vallcarca fins a la Teixonera.

El vigent Pla general de Terrassa de l'any 1983 recalca la importància del torrent de Vallparadís per passar a parc central; va deixar, però, aquesta peça urbana perquè fos configurada en un futur Pla especial.

“La nineta dels ulls”

El Pla especial és el que vaig redactar entre els anys 1986 i 1987, amb la col·laboració de l'arquitecta Carme Ribas, l'advocat Tomàs Pou, les ecòlogues Margarida Perés i M. Antònia Llabrés i l'economista Ricard Frigola. Aprovat definitivament l'any 1987 amb els retocs imposats per la Gerència d'Urbanisme i pels suggeriments nascuts arran de dues informacions públiques, hom pot dir que ha esdevingut la nineta dels ulls –com diem segons la locució catalana– de l'Ajuntament de la vila.

A partir d'aquest document rector, la Gerència va començar (en col·laboració amb els arquitectes vallesans Josep Giner i Jordi Núñez) la redacció dels projectes (fases 1a A i 1a B) per a realitzar la urbanització paisatgística de l'entorn més immediat dels edificis més significatius com el Museu Tèxtil, el Castell-Cardoixa i la Casa Bauman, que es troben actualment en curs de realització.

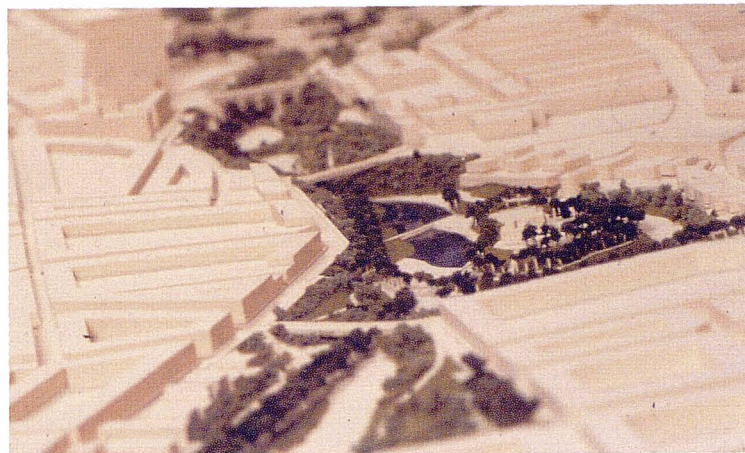
Fou en aquest moment, ara fa justament un any, quan l'Alcaldia i en nom seu la Gerència m'encomana la redacció d'un Programa d'actuació iterada i progressiva que cobris la totalitat del Pla especial vigent, i m'encarregà la supervisió del desenvolupament.

La progressió de l'obra

En un document consensuat enguany, he procedit a la fragmentació de les cinc etapes assenyalades al Pla especial en fases tals que l'import de cadascuna no depassés mai un cost d'execució d'aproxima-

L'Acropolis d'Egara.

Maqueta del Pla especial i vista aèria, mirant cap al Nord, des del final del Torrent.

Maqueta del Pla especial.

dament tres-cents milions de pesetes (1992), despesa assequible per als successius pressupostos municipals que, com és sabut, són anuals.

D'aquesta manera, l'Ajuntament s'assegura el fet de disposar avançadament dels projectes oportuns. Una frase resumeix aquesta sàvia política: "tenir sempre més projectes que no pas diners", per tal de no estar desprevingut quan arribi l'ocasió de fer la despesa.

Així és com actualment quatre equips, sota la meua coordinació, han començat a treballar en la redacció de les fases: primera C (pràcticament llesta per entrar en el Programa de 1992), primera D, primera E i segona etapa (aquesta global).

La fase enunciada en primer lloc comprèn l'acabament de les fases en curs d'obra i de la capçalera del torrent de Munar; la 1a D tracta de la via desdoblada del carrer de St. Antoni i de la capçalera del torrent de les Bruixes. Finalment, la fase

1a E té com a objectiu importantíssim el tractament del que jo anomeno "Acròpoli" d'Egara, a dalt i al voltant del turó de St. Pere.

La configuració general de Vallparadís obliga a moure's segons una filosofia general que es va fer manifesta en el pre-disseny del Pla especial. Els seus trets més generals són aquests:

a) L'esforç per a fer permeable la ciutat moderna a través del tall o esvoranc del torrent. Així neixen passeres, escalinates, camins per a vianants i ponts per a vianants i vehicles.

b) L'imperatiu d'estructurar un paisatge de dominant lineal de 2.500 m de longitud palesa i reforça el curs de les aigües, convertint-lo en estanys quan el terreny s'eixampla i ho permet.

c) L'atribució a un passeig arbrat longitudinal del paper de pal d'enfilall de successos paisatgístics diversos i encadenats; d'aquesta ma-

nera hom assegura la deguda unitat dins la varietat, segons una vella regla compositiva, d'una altra banda ben coneguda en el marc teòric, però no sempre aplicada.

Quin serà el futur de Vallparadís? Alguns, sovint terrassencs, m'ho pregunten amb un cert aire d'incrèdilitat. La resposta és molt simple: la voluntat política hi és i ben palesa; conseqüentment, arquitectes, urbanistes i paisatgistes hi treballem a un ritme que pretén avançar els projectes sobre el programa d'obres. Només cal que les possibilitats pressupostàries no sofreixin cap entrebanc o canvi de direcció preferent. Puc exemplificar això que dic: els dos anys de pausa a Vallparadís, transcorreguts entre l'aprovació del Pla especial i l'encàrrec dels primers projectes han estat precisament els anys de la remodelació olímpica de l'estadi a l'av. de l'Abat Marçet; és a dir, una pausa forçada i explicable.

Vista aèria, mirant cap al Nord, des del final del Torrent.

La influència de l'espai. Una altra Terrassa

Quan el parc central de Vallparadís sigui una realitat tangible, estic segur que Terrassa serà una altra. De la mateixa manera que la Barcelona de les noves rondes no solament funciona diferentment sinó que ja ha començat a ser una ciutat "diferent", també el valor catàrtic de l'urbanisme. Abonant aquesta afirmació, molts psicòlegs del comportament i tots els psicòlegs socials han afirmat la influència de la forma de l'espai sobre les poblacions que l'usen i en gaudeixen.

Això és, ni més ni menys, la dimensió ètico-estètica del planejament i, per tant, de les obres ur-

banístiques que el fan realitat. L'urbanisme treballa per a la "casa de tots" que és la ciutat. Si tothom admet la importància de l'habitatge sobre els costums individuals i familiars, per què no pensar que una força semblant és a la base de la relació entorn-costums socials?

Oriol Bohigas i també Pasqual Maragall mitjançant els seus lúcids escrits sobre l'urbanisme de Barcelona han posat fortament l'accent en els valors d'urbanitat. Jo ja havia usat aquesta paraula, i hi havia cregut molt abans i m'alegra veure difós el mot i el concepte.

Els valors d'urbanitat són un imponderable que només es pot trobar aïllat -com diuen els químics-

en llurs efectes. Pertanyen, com he dit, a la dimensió ètica i estètica de la ciutat.

Si tots estem d'acord a sobrevalorar el fet urbà com a brou de cultiu del progrés humà, cal dir que el llevat que el fa possible és el valor d'urbanitat. Però aquest només serà possible en un marc espacial d'elevada qualitat.

Vet aquí per què crec que el parc central de Vallparadís ha de ser decisiu per a passar plana, de manera solemne, a la història urbana de Terrassa.

M.R. □